

פרשת ויחי

הברכה לאפרים ומנשה

"וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה, ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלוקים בזה, ויאמר קחם נא אלי ואברכם. ועיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל לראות **ויגש אותם אליו וישק להם ויחבק להם**, ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פיללתי... **ויוצא יוסף אותם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה, ויקח יוסף את שניהם... ויגש אליו....** ויברך את יוסף..." (פרק מ"ח פס' ח' - ט"ו)

בסיפור הברכה לאפרים ולמנשה מתרחש אירוע שלא כל כך שמים לב אליו והוא כאילו לא קשור לברכה אך הוא מאוד חשוב ומשמעותי בסיפור, וכדאי מאוד לשים לב אליו.

יוסף מגיע עם שני בניו ליעקב כדי שיברך אותם, יעקב מבקש מיוסף שיקרב אותם אליו כדי לברכם. יוסף מגיש את בניו ליעקב, יעקב מנשק ומחבק אותם ואומר "ראה פניך לא פיללתי" ואז מופיע הדבר הבא: "ויוצא יוסף אותם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה" – **מהיכן יוסף מוציא את ילדיו? האם מוציא אותם מברכי עצמו? ואז כתוב ויקח יוסף את שניהם.. ויגש אליו מה הכוונה הרי כבר הוציא אותם והם כבר נמצאים אצל יעקב? מדוע כתוב שוב ויקח את שניהם ויגש אליו?** מתרחש כאן דבר מדהים, חז"ל לומדים כאן פשוט, שיעקב אבינו רצה להתחיל לברך את בניו, הוא ניסה להתחיל באפרים ומנשה אך לא הצליח כיוון שנסתלקה ממנו שכינה.

חז"ל מלמדים אותנו שיעקב אבינו נישק וחיבק את אפרים ומנשה כיוון שניסה לשמוח שתשרה שכינה עליו (שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה) - אך עדיין השכינה לא שרתה! פתאום במקום לברך יעקב אומר דברים גדולים "ראה פניך לא פיללתי" אך לא מצליח לברך! בואו ונשמע את דברי המדרש הגדול: "כיוון שלא ברכם, קשה היה הדבר ביותר ליוסף". **מה קרה מדוע הסתלקה השכינה? מה עשה יוסף? לקח את שני בניו והוציאם מברכיו של יעקב ("ויוצא אותם יוסף מעם ברכיו")** לפי שהבין בינו לבין עצמו שמא לא היא עת רצון, המתין שעה אחת. כיוון שהוציאם אמר להם לאפרים ומנשה בחוץ: בני, אל תסתכלו בגדולה זו שבידנו שאינה אלא לפי שעה, אלא בקשו רחמים שתשרה שכינה על אבא שיברך אתכם, מיד שרתה רוח הקודש עליו וברכם". לפי דברי המדרש הגדול יוסף מבין שהסיבה לחוסר השראת השכינה נבעה מחוסר ענווה ומהגדולה שייחסו לעצמם יוסף ובניו.

משהו באוויר ובחיצוניות המצרית של אפרים ומנשה הפריע ליעקב. יעקב ניסה לקרב את אפרים ומנשה, חיבק ונישק אותם כדי לנסות להתעלם מהחיצוניות שלהם ושתחזור לו השמחה, תשרה עליו השכינה ויוכל לברך - אך אינו מצליח. ואז יוסף מבין זאת, מוציא את בניו מברכי יעקב ואומר להם אל תסתכלו בגדולה זו שבידנו, הפעולה הבאה שיוסף עושה היא השתטחות מוחלטת בפני יעקב ואז יוסף מגיש אליו שוב את בניו, חוזרת השכינה ליעקב והוא מתחיל לברך את בניו.

איך חז"ל לומדים זאת כפשט? הפרט האחרון לפני סיפור הברכות היה, שיעקב אבינו השתחוה ליוסף, כשיוסף הגיע עם בניו ליעקב ("וישתחו ישראל על ראש המיטה"), יעקב חלק כבוד למלכות ובכך התקיים החלק האחרון של חלום יוסף, שבו השמש (האבא) גם השתחוה ליוסף.

השתחוות זו כנראה גרמה לטיפת כבוד אצל יוסף ובניו, הפריעה לצינור הפתוח, ויצרה חציצה עם הקב"ה כאשר יוסף מגיע לקבל ברכה מיעקב, וכתוצאה יעקב לא הצליח לברך.
יוסף קלט זאת "אוי ואבוי, אבא השתחוה לי", הוא הוציא את אפרים ומנשה מברכי יעקב השתטח והתבטל לחלוטין לפני יעקב ולפני הקב"ה, הסביר זאת לבניו "אל תסתכלו בגדולה זו שבידנו" ורק לאחר שהפנימו נקודה זאת החזיר אותם ליעקב. החציצה הוסרה, צינור השפע נפתח שוב לברכה טהורה של יעקב לבניו.

שבת שלום,